

9. Кошелева Е. Социальная ответственность бизнеса: опыт внедрения, характерные черты и особенности / Е. Кошелева, О. Воробьева // Вісник економічної науки України. – 2015. – №1. – С. 51-56.
10. Проданова Л.В. Механізм державно-приватного партнерства в контексті проблем розвитку соціальної сфери / Лариса Василівна Проданова // Україна: Схід-Захід – проблеми сталого розвитку / Національний лісотехнічний ун-т України. – Львів, 2015. – С. 148-150.
11. Attaining Sustainable Growth Through Corporate Social Responsibility. IBM Institute for Business Value, 2008. – С. 3-24.

Кириленко В.І.,
д.е.н., професор,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

Кириленко Л.М.,
к.е.н., доцент,
Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. У статті розкривається зміст і основні напрями управління інвестиційними процесами в системі державної стратегії економічної безпеки. Поряд з аналізом функціональних складників державного управління інвестиційними процесами в контексті економічної безпеки розглядаються методологічні основи проведення інвестиційної політики як складника національної безпеки. У статті пропонуються деякі заходи щодо впровадження системного використання фіскальних і грошово-кредитних інструментів економічної інвестиційної політики як необхідної умови забезпечення економічної безпеки і зростання у вітчизняної економіки.

Ключові слова: економічна безпека, інвестиційна безпека, забезпечення інвестиційної безпеки, управління інвестиційними процесами.

Summary. The article reveals the content and main directions of management of investment processes in the state strategy system of economic security. Together with the analysis of the functional components of state management of investment processes in the context of economic security, the methodological foundations of investment policy as a component of national security are considered. The article proposes some actions to implement system use of fiscal and monetary instruments of economic investment policy as a necessary condition for ensuring economic security and growing the domestic economy.

Key words: economic security, investment security, implementation of investment security, management of investment processes.

Постановка проблеми. Сучасний стан відтворювального процесу характеризується розбалансованістю, що виявляється в пригніченості функції заощадження й мотивації інвестування господарських агентів. В останні роки спостерігається тенденція зростання загального обсягу валових інвестицій. Однак цей процес супроводжується якісним погіршенням і кількісним скороченням потенціалу всього інвестиційного комплексу. Походження цього процесу є наслідком зменшення платоспроможного попиту. Створення бази інвестиційного забезпечення є важливим чинником для перетворення економіки. Однак на сьогодні такої бази немає. Причиною є відсутність інтересу в інвесторів вкладати кошти в розвиток довгострокових об'єктів. Це пов'язано з протіканням інфляційних процесів, що збільшують ризик неповернення вкладених коштів. У результаті цього інвестори прагнуть вкладати свої засоби в короткострокові операції з метою одержання швидкого й надійного доходу, а не на довгостроковий період. Проте отут отримуємо замкнене коло, вийти з якого можна тільки за активізації інвестиційної діяльності та підвищення рівня управління й регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Сучасними дослідниками приділяється велика увага проблемам ролі та місця інвестицій у забезпеченні економічного зростання [1, 2, 4, 5]. Меншою мірою – проблемам управління інвестиційними процесами в контексті економічної безпеки.

Постановка завдання. Визначення змісту, особливостей та напрямів і механізмів управління інвестиційними процесами в державній стратегії економічної безпеки в сучасних умовах вимагає теоретичного осмислення.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання інвестиційного складника економічної безпеки розуміється як сукупність форм і способів, що забезпечують: об'єднання державних і приватних інтересів; формування в економіці раціональних пропорцій між споживанням, нагромадженням і інвестуванням; сполучення прогнозування, індикативного регулювання й заходів державного впливу на інвестиційний ринок.

Свої економічні функції держава виконує шляхом формування й витрачання державного бюджету, що є потужним важелем державного регулювання економіки, проявом інвестиційної політики. Отже, подолання економічної кризи можливе шляхом визначення реальних джерел й обсягів державних і приватних інвестицій. Розглянемо взаємозв'язок інвестиційного складника економічної безпеки та інвестиційної політики.

Інвестиційний складник економічної безпеки є об'єктом впливу інвестиційної політики. На нашу думку, інвестиційна політика – це сукупність заходів організаційного та економічного впливу органів державного управління на всіх рівнях, спрямованого на створення сприятливих розумів для залучення інвестицій і збільшення їхньої

ефективності. Таким чином, інвестиційний складник економічної безпеки визначає стартові умови для розроблення інвестиційної політики, з одного боку, і є її результатом – з іншого.

У сучасних економічних умовах в Україні необхідна продумана загальносистемна й водночас селективна політика інвестування реального сектору. Без створення державою сприятливих розумів для регулювання інвестиційної діяльності неможлива активізація суб'єктів інвестиційного ринку, а отже, припливу капіталу в реальний сектор, який сприятиме стабілізації наявної економічної ситуації й подальшому стійкому поступальному руху. Тому тільки за державного втручання в інвестиційний процес можна прогнозувати активізацію інвестиційної діяльності.

Під державним регулюванням інвестиційної системи розуміємо спосіб формування раціональних пропорцій у національній економіці між споживанням, нагромадженням та інвестуванням, а також форм сполучення прогнозування, стратегічного індикативного планування й заходів державного впливу на ринки інвестицій. Державне регулювання інвестиційної сфери економіки має забезпечувати упорядкованість й узгодженість дуже складних компонентів інвестиційного процесу, сприяти досягненню оптимізації в розвитку окремих галузей народного господарства й діяльності суб'єктів економічних відносин. Вирішення цих завдань може бути засноване на індикативному регулюванні інвестиційної діяльності.

Суть принципів індикативного регулювання полягає в гармонізації інтересів держави й частки капіталу шляхом вироблення принципів та погоджених орієнтирів і завдань розвитку, а також механізмів їхнього досягнення [7, с. 50].

В Україні склалися такі реальні передумови для здійснення індикативного регулювання інвестицій.

По-перше, в особі великих акціонерних товариств, фінансово-промислових груп та інших структур формується національний корпоративний капітал. Ці корпорації визначають основу економіки, тому тісне співробітництво з ними держави сьогодні неминуче й доцільне, оскільки завдяки лідерському положенню найбільші групи підприємств найбільш повно виражають інтереси суб'єктів економіки та абсорбують переважну частину капіталу.

По-друге, великий капітал сьогодні зацікавлений в активному співробітництві з державою. Вітчизняному капіталу потрібне пряме сприяння держави для просування своєї продукції на світові ринки збуту й успішної конкуренції на них, залучення іноземних інвестицій, створення сприятливих розумів при реалізації масштабних проектів реконструкції промисловості. Таким чином, стійкий розвиток економіки, формування довгострокової стратегії інвестиційної діяльності неможливі без зменшення невизначеності майбутнього, зниження ризиків, розвитку

загальної економічної кон'юнктури, тобто без активного державного впливу на економіку.

По-третє, залучення й використання тимчасово вільних коштів населення залишається одним з потенційних джерел інвестування. За оцінками, валютні заощадження населення в наявній формі становлять 12-16 млрд дол.

Зі сказаного впливають два важливих, на наш погляд, висновки. Перший – необхідним є пошук принципово нових інструментів державного регулювання інвестиційної сфери й створення сприятливого клімату капіталовкладень, адекватних кардинальній зміні загальноекономічної ситуації й завданням щодо стимулювання заощаджень. Другий – реальні альтернативи виходу з інвестиційної кризи відсутні без опертя на ресурси нагромаджень суб'єктів ринку. Сьогодні вкрай важливо за допомогою держави спрямувати наявний, хоча й убогий, потенціал нагромаджень приватнопідприємницького сектору на вирішення невідкладних завдань відновлення економіки на ринкових принципах. Інструментом вирішення перерахованих завдань і здійснення довгострокової структурної політики повинне стати індикативне регулювання інвестиційної діяльності, спрямоване на узгодження пріоритетів державної політики в цій сфері з програмами розвитку великого національного капіталу, сприяння йому в здійсненні важливих проектів переозброєння промисловості й виходу на світові ринки.

На наш погляд, реалізація індикативного регулювання інвестицій має спиратися на такі інструменти:

1) провідна роль має приділятися підписанню інвестиційних угод, що передбачають взаємні зобов'язання держави й провідних вкладників капіталу в здійсненні великих проектів і завдань структурно-технологічної перебудови економіки. Щодо зобов'язань держави це можуть бути заходи, спрямовані на підтримку проекту чи заходу для створення для нього сприятливого митного, податкового, амортизаційного режиму, а також не виключається пряме (на частковій основі) інвестування держави;

2) цінова політика на ринку інвестицій має бути узгодженою. З боку виробників це може бути гарантування твердо обумовлених меж зміни цін на продукцію, що випускається, у рамках запланованого періоду, з боку споживача – аналогічні зобов'язання щодо закупівлі й своєчасної оплаті зазначеної продукції інвестиційного призначення. Вважаємо, що політика цінових угод на ринку капіталовкладень може реалізовуватися на різних рівнях:

а) на державному – під егідою загальноекономічних міністерств і відомств для здійснення державного інвестиційного замовлення, у тому числі разом з регіонами, для будівництва об'єктів державної значущості й реалізації державних інвестиційних програм;

б) на рівні конкретних регіонів – під егідою служб єдиного замовника-забудовника при адміністраціях територій, що здійснюють

управління бюджетними та іншими консолідованими інвестиційними ресурсами для фінансування споруджуваних об'єктів;

в) на рівні безпосередніх учасників інвестиційного процесу, що поєднують свої зусилля в рамках асоціативних структур чи виробничої кооперації. Делегування державою своїх інвестиційних функцій вітчизняному капіталу є третім інструментом індикативного регулювання. Надійні великі виробничо-фінансові структури з бездоганною репутацією (корпорації, інвестиційні фонди, холдингові компанії) здатні найбільш ефективно розмістити ресурси з урахуванням комерційної окупності й з метою підвищення ефективності вкладень і залучення в реальний сектор додаткових ресурсів нагромадження;

3) реалізація розумів взаємної зацікавленості сторін у виконанні стратегії інвестиційного розвитку й створення сприятливих розумів для інвесторів. Для цього держава, на наш погляд, має забезпечити: ослаблення податкового тягаря на діяльність інвесторів, що фінансують ефективні проекти, та створення для них сприятливого режиму амортизаційного списання й переоцінки капіталу; розширення практики державного гарантування й страхування інвестицій; створення сприятливих умов вітчизняним та іноземним інвесторам для реструктуризації депресивних галузей економіки; розширення практики часткового державно-комерційного фінансування.

Державне регулювання інвестиційної діяльності, що опирається на індикативне планування, можна подати як цілісну систему, яка складається з постановки цілей, прогнозування та індикативного планування.

Постановка цілей є висхідним системоутворювальним фактором, залежно від об'єктивних процесів, що відбуваються в економіці, що змінює міру й характер державного впливу на інвестиційну сферу. Прогнозування дає змогу розробити певну концепцію інвестиційної політики на державному рівні. Індикативне планування визначає конкретні періоди, пріоритети, ресурси, ефективність їхнього використання й можливості впливу економічних і адміністративних регуляторів в інтересах досягнення ефективних результатів в інвестиційній сфері, в економіці країни та її галузей.

Пропонується виділити два типи інвестиційної політики держави: загальносистемна інвестиційна політика; селективна інвестиційна політика за окремими суб'єктами та інвестиційними програмами [8, с. 53].

Перша спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату й діє ніби по горизонталі, більш-менш рівномірно впливаючи на всіх суб'єктів інвестиційної діяльності, формуючи економічне та інституціональне, організаційне та правове середовище їхньої активності. Вона є переважно макроекономічною.

Друга виступає як націлений вплив на певні суб'єкти інвестиційного ринку (регіону, галузі, підприємства). Її дії мають ніби вертикальний,

мікроекономічний характер. У ній більш чітко виявляється регулююча й управлінська діяльність держави, що визначає пріоритетні напрями розвитку того чи того регіону, галузі, виробництва, великих агентів реального сектору.

Однак найважливіше завдання сьогодні в контексті посилення ролі державного регулювання інвестицій у контексті економічної безпеки – знайти ключ до створення такої системи організації ринкового господарства, яка найповніше розкриває можливості й стимули для ефективної реалізації всього спектру суспільних потреб. Отже, сьогодні пріоритетним має бути забезпечення внутрішньої фінансової й макроекономічної стабільності та стимулювання зростання економіки. Для цього необхідна взаємоузгоджене, односпрямоване використання податково-бюджетних та грошово-кредитних інструментів у їх взаємозв'язку та логічній послідовності, поетапності та підпорядкування стратегічній економічній меті.

Забезпечення виходу економіки з кризи та переходу до сталого економічного зростання з необхідністю вимагає зосередження на виконанні декількох макроекономічних завдань:

1. Оптимізація податкової системи України та переорієнтація її функцій з переважно фіскальної до регулюючої та стимулюючої.
2. Децентралізація бюджетного регулювання.
3. Переорієнтація банківської діяльності зі спекулятивних фінансових операцій на кредитування господарських суб'єктів.
4. Утримання стабільності української грошової одиниці.
5. Взаємоузгоджене односпрямоване використання податкових та грошово-кредитних важелів економічної політики в їх тісному послідовному взаємозв'язку.

Саме такий підхід дає можливість говорити не стільки про структурний характер змін економіки, як про характер організаційно-регуляторних змін. Адже проблема полягає не в структурі української економіки, а в її ефективності, продуктивності [6, с. 286].

Висновки. В умовах глобалізації господарських зв'язків і міжнародної економічної інтеграції функції держави істотно ускладнюються. Для сучасної економіки характерна глобальна конкуренція, що ведеться вже не стільки між країнами, скільки між транснаціональними відтворювальними системами, кожна з яких поєднує багато національних систем нагромадження капіталу, організації науки й виробничо-підприємницькі структури, що працюють у масштабах світового ринку. У цих умовах функції державного регулювання повинні бути спрямовані на стимулювання конкурентних переваг, визначення й реалізацію пріоритетів довгострокового соціального економічного й науково-технічного розвитку.

Системне прогнозування подій на міжнародних фінансових ринках і стратегічна економічна політика та політика безпеки повинні попередити

та мінімізувати наслідки ймовірних криз, зривів, крахів і т. ін. З метою запобігання негативного впливу надзвичайно важливим було попередньо вжити низку заходів, до яких належать: 1) стабілізація внутрішньої економічної ситуації; 2) диференціація зовнішньоекономічних відносин; 3) переорієнтація високотехнічних та конкурентоспроможних галузей економіки та підприємств України з нестабільних ринків СНД на стабільніші і платоспроможніші ринки Західної Європи, Північної і Південної Америки, Східної Азії, Австралії; 4) зменшення розмірів внутрішнього і зовнішнього державного боргу; 5) активна демонополізація економіки. Сьогоднішні події ще раз підкреслюють необхідність проведення превентивних стратегічних заходів, а не миттєвих і не завжди економічно ефективних і доцільних тактичних заходів попередження кризи.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Фінансова безпека. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Галиця Й. Деякі аспекти економічної політики на сучасному етапі // Економіка України. - № 4. – 2002. – С. 40-49.
3. Економіка України: стратегія й політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України В.М.Гейця. – К.: Ін-т екон. прогнозув.; Фенікс, 2003. – С. 337-481.
4. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
5. Новак А.Я. Як підняти українську економіку: Монографія. Вид. 2-ге, доп. - К.: «Гнозіс», 2007. - 344 с.
6. Онишко С.В. Структура інвестиційного ресурсу України та перспективи економічного росту // Актуальні проблеми економіки. - № 2. – 2002. – С. 18-24.
8. Паштова Л.Г. Основи реалізації інвестиційної діяльності з позицій забезпечення економічної безпеки. – М.: МАКС Пресс, 2001. – 65 с.